Roll No. **025/B**

[Map of Punjab]

Total No. of Questions : 4] [Total No. of Printed Pages : 8

SS

2038

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ

HISTORY

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours Maximum marks : 90

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : *(i)* ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ **025/B** ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।

(ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।

(iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(iv) **ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।**

(v) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ 4 ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ (**ੳ, ਅ, ੲ, ਸ**) ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

(vi) **ਭਾਗ–ੳ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ **1** ਦੇ 10 ਉਪ ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

(vii) **ਭਾਗ–ਅ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ **2** ਦੇ 10 ਉਪ ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 35-40 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

(viii) **ਭਾਗ–ੲ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ **3** ਦੇ 10 ਉਪ ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਈ **ਸੱਤ** ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 100-150 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ ।

(ix) **ਭਾਗ–ਸ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ **4** ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨਕਸ਼ੇ ਨਾਲ਼ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੁੱਲ 15 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ । 10 ਅੰਕ 5 ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤੇ 5 ਅੰਕ ਹਰੇਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਣਗੇ (20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ) । ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ 100% ਅੰਤਰਿਕ ਛੋਟ ਹੋਵੇਗੀ ।

(x) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਨਾਲ਼ **ਨੱਥੀ** ਕਰੋ ।

ਭਾਗ–ੳ 1×10=10

1. ਇੱਕ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

(i) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਕਿਸ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰੇ ਸਨ ? 1

(ii) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ ? 1

(iii) ਪੰਜ ਦੁਆਬੇ ਕਿਹੜੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ? 1

ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ :

(iv) ਅਬਦੁਸ ਸਮਦ ਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ _______ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । 1

(v) ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ _______ ਬਣਿਆ । 1

(vi) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ _______ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ । 1

ਸਹੀ/ਗਲਤ

(vii) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੀ । 1

(viii) ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸੀ । 1

(ix) ਡੱਲੇ ਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇਤਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ । 1

ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਉੱਤਰ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

(x) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਮੋਹਰ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਉਕਰੇ ਸਨ ? 1

(ੳ) ਨਾਨਕ ਸਹਾਇ

(ਅ) ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ

(ੲ) ਗੋਬਿੰਦ ਸਹਾਇ

(ਸ) ਤੇਗ ਸਹਾਇ

ਭਾਗ–ਅ 3×10=30

2. *ਤਿੰਨ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :*

(i) ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ । 3

(ii) ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸਨ ? 3

(iii) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਸੀਮਾ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ । 3

(iv) ਪਹਿਲੇ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ । 3

(v) ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਭੌਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਥੋ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ? 3

(vi) ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਨਵੀ ਨੀਤੀ ਕਿਉਂ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ? ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ । 3

(vii) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੇ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ । 3

(viii) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇੱਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਨ । ਆਪਣੇ ਉੱਤਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿਉ । 3

(ix) ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸੈਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਤਿਨ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ । 3

(x) 'ਗੁਰਮਤਾ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਗੁਰਮਤਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਦੱਸੋ । 3

ਭਾਗ–ੲ 5×7=35

ਪੰਜ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ।

***ਨੋਟ :** ਕੋਈ **ਸੱਤ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ।*

3. (i) ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ । 5

(ii) 'ਪਹਿਲੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ' ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? 5

(iii) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਸਲ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰੋ । 5

(iv) ਪਹਿਲੇ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਏ ? 5

(v) 16ਵੀ. ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 5

(vi) ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 5

(vii) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ ? 5

(viii) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ? 5

(ix) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ? 5

(x) ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 5

ਭਾਗ–ਸ 10+5=15

4. *ਨਕਸ਼ਾ :*

(ੳ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉ । 10

(ਅ) ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਸਥਾਨ ਦੀ 20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰੋ । 5

ਜਾਂ

(ੳ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪੰਜ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉ । 10

(ਅ) ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਸਥਾਨ ਦੀ 20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰੋ । 5

(ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 4 ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕਰਨਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

(ੳ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਾਰਸੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ । 10

(ਅ) 'ਸ਼ਾਹ ਸੁਜਾਹ' ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ । 5

ਜਾਂ

(ੳ) 1809 ਈ. ਤੋਂ 1839 ਈ. ਤਕ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੱਖ ਸੰਬੰਧਾ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਦਿਉ । 10

(ਅ) 'ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਗਤ ਮਾਲਾ' ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? 5

(Hindi Version)

नोट :(i) *अपनी उत्तर- पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड* **025/B** *अवश्य लिखें।*

(ii) *उत्तर- पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।*

(iii) *उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किए गए प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।*

(iv) ***सारे भाग ज़रूरी हैं।***

(v) *प्रश्न पत्र 4 भागों* **(क, ख, ग, घ)** *में बांटा गया है।*

(vi) ***भाग–क*** *प्रश्न नं.* **1** *के 10 उपभाग होंगे। प्रत्येक प्रश्न 1 अंक का है।*

(vii) ***भाग–ख*** *प्रश्न नं.* **2** *के 10 उपभाग होंगे। प्रत्येक प्रश्न 3 अंक का होगा। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 35-40 शब्दों में दें।*

(viii) *भाग–ग प्रश्न नं.* **3** *के 10 उपभाग होंगे। विद्यार्थी कोई सात प्रश्नों का उत्तर दे सकता है। प्रत्येक का उत्तर 100-150 शब्दों में दें। प्रत्येक प्रश्न 5 अंक का है।*

(ix) *भाग–घ प्रश्न नं.* **4** *में एक प्रश्न होगा जो नक्शे से सम्बन्धित होगा। कुल 15 अंक होंगे। 10 अंक 5 स्थान दिखाने के लिए और 5 अंक प्रत्येक स्थान की व्याख्या करने के होंगे (20-25 शब्दों में)। नक्शे में 100% आन्तरिक छूट होगी।*

(x) *पंजाब का मानचित्र उत्तर-पुस्तिका के साथ नत्थी कीजिए।*

भाग–क 1×10=10

1. *एक दो शब्दों वाले प्रश्न :*

(i) श्री गुरु नानक देव जी सैदपुर में किसके घर ठहरे थे ? 1

(ii) श्री गुरु तेग बहादुर जी के पिता जी का क्या नाम था ? 1

(iii) पांच दुआबे किस मुगल बादशाह के समय बनाये गये थे ? 1

रिक्त स्थान भरो :

(iv) अबदुस समद खां को लाहौर का सूबेदार ______ ई. में नियुक्त किया गया था। 1

(v) नादर शाह की हत्या के बाद अफगानिस्तान का बादशाह ______ बना। 1

(vi) श्री गुरु गोबिन्द सिंह जी ने बचपन में गुरमुखी लिपि का ज्ञान ______ से प्राप्त किया था। 1

सही/गलत

(vii) महाराजा रणजीत सिंह के बचपन का नाम शेर सिंह था। 1

(viii) राजा ध्यान सिंह महाराजा रणजीत सिंह का प्रधान मंत्री था। 1

(ix) डल्लेवालिया मिसल के सब से प्रसिद्ध नेता बाबा दीप सिंह जी थे। 1

बहु विकल्प उत्तर वाला प्रश्न :

(x) महाराजा रणजीत सिंह की शाही मोहर पर कौन से शब्द थे ? 1

(क) नानक सहाय

(ख) अकाल सहाय

(ग) गोबिन्द सहाय

(घ) तेग सहाय

भाग–ख 3×10=30

2. *तीन अंकों वाले प्रश्न :*

(i) बंदा सिंह बहादुर की असफलता के कोई तीन कारण बतायें। 3

(ii) अहमद शाह अब्दाली के हमलों के तीन मुख्य कारण क्या थे ? 3

(iii) महाराजा रणजीत सिंह की उत्तर पश्चिम सीमा नीति की तीन मुख्य विशेषताओं के बारे में लिखें। 3

(iv) पहले ऐंगलो सिक्ख युद्ध के तीन मुख्य कारण बताएं। 3

(v) पंजाब की भौतिक विशेषताओं ने यहां के इतिहास पर कौन से तीन प्रभाव डाले ? 3

(vi) गुरु हरिगोबिन्द जी ने नई नीति क्यों धारण की? कोई तीन कारण बतायें। 3

(vii) महाराजा रणजीत सिंह के चरित्र और व्यक्तित्व की तीन विशेषताएं बताएं। 3

(viii) श्री गुरु नानक देव जी एक क्रान्तिकारी थे। अपने उत्तर के पक्ष में तीन दलीलें दें। 3

(ix) दल खालसा की सैनिक प्रणाली की तीन मुख्य विशेषतायें बतायें। 3

(x) गुरमता से क्या भाव है ? गुरमता के तीन विशेष कार्य बतायें। 3

भाग–ग

5×7=35

पांच अंकों वाले प्रश्न :

नोट : कोई सात प्रश्न करें।

3. (i) 'अकाल तख्त साहिब' पर नोट लिखें। 5

(ii) 'पहला घल्लुघारा' के बारे में आप क्या जानते हैं ? 5

(iii) महाराजा रणजीत सिंह की मिसल नीती की पड़चोल करें। 5

(iv) पहले ऐंग्लो सिख युद्ध के क्या प्रभाव पड़े ? 5

(v) 16 वीं सदी के शुरू में पंजाब के समाज में मुसलमानों की श्रेणियों का वर्णन करें। 5

(vi) मसंद प्रथा के विकास और संगठन का वर्णन करें। 5

(vii) महाराजा रणजीत सिंह के प्रांतीय प्रबंध के बारे में बताएं। 5

(viii) श्री गुरु नानक देव जी ने कौन से प्रचलित धार्मिक विश्वास और रस्मों का खंडन किया ? 5

(ix) गुरु गोबिन्द सिंह जी को गुरगद्दी पर बैठते समय किन कठिनाइयों का सामना करना पड़ा ? 5

(x) मिसलों की उत्पत्ति का संक्षेप में वर्णन करें। 5

भाग–घ

10+5=15

4. *नक्शा :*

(क) दिये गये पंजाब के मानचित्र में महाराजा रणजीत सिंह की लड़ाइयों के पांच स्थान दिखायें। 10

(ख) दिखाये गये हर एक स्थान की 20-25 शब्दों में व्याख्या भी करें। 5

अथवा

(क) दिये गये पंजाब के मानचित्र में पहले ऐंग्लो सिक्ख युद्ध के पांच स्थान दिखायें। 10

(ख) दिखाये गये हर एक स्थान की 20-25 शब्दों में व्याख्या भी करें। 5

(केवल नेत्रहीन विद्यार्थियों के लिए प्रश्न नं. 4 के स्थान पर करने योग्य प्रश्न)

(क) पंजाब के इतिहास के प्रसिद्ध फारसी स्रोतों की चर्चा करें। 10

(ख) 'शाह सुजाह' पर नोट लिखें। 5

अथवा

(क) 1809 ई. से 1839 ई. तक अंग्रेज-सिक्ख के संबंधों का विवरण दीजिए। 10

(ख) 'सिक्खां दी भक्त माला' के बारे में आप क्या जानते हैं ? 5

(English Version)

Note : *(i)* *You must write the subject-code/paper-code* **025/B** *in the box provided on the title page of your answer-book.*

(ii) *Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialed as soon as you receive it.*

(iii) *Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.*

(iv) ***All Parts are compulsory.***

(v) *Question paper will comprise of 4* **Parts A, B, C** *and* **D.**

(vi) **Part–A Q. No. 1** *comprises of 10 sub parts. All questions carry 1 mark.*

(vii) **Part–B Q. No. 2** *comprises of 10 sub parts. All questions carry 3 marks. Answer to each question should be in about 35-40 words.*

(viii) **Part–C Q. No. 3** *comprises of 10 sub parts. Attempt any 7 questions. Answer to each question should be in about 100-150 words. All questions carry 5 marks.*

(ix) **Part–D Q. No. 4** *there will be one question of map that carries 15 marks (10 marks for showing 5 places and 5 marks for explanation of each place to be written in 20 to 25 words) with 100% internal choice.*

(x) ***Attach*** *the map of Panjab with the answer-book.*

Part–A

1×10=10

1. *One or two words questions :*

(i) Shri Guru Nanak Dev ji was staying in which person's house in Saidpur ? 1

(ii) What was name of the father of Guru Teg Bahadur ji ? 1

(iii) 'Five Doab' were built at the time of which Mughal emperor ? 1

Fill in the blank :

(iv) Abdus Samad Khan was appointed as a Governor of Lahore in ______ A.D. 1

(v) ______ became the ruler of Afghanistan after the killing of Nadar Shah. 1

(vi) Shri Guru Gobind Singh ji learned Gurmukhi script from ______ in his childhood. 1

True/False :

(vii) Sher Singh was the childhood name of Maharaja Ranjit Singh. 1

(viii) Raja Dhyan Singh was the prime minister of Maharaja Ranjit Singh. 1

(ix) Baba Deep Singh was the most famous leader of Dallewalia misl. 1

Multiple choice question :

(x) Which words were displayed on the Royal Stamp of Maharaja Ranjit Singh ? 1

(a) Nanak Sahai

(b) Akal Sahai

(c) Gobind Sahai

(d) Teg Sahai.

Part–B 3×10=30

2. *Three marks questions :*

(i) Give any three causes of the failure of Banda Singh Bahadur. 3

(ii) What were the three main causes of the invasions of Ahmed Shah Abdali ? 3

(iii) Write down the three main features of the North west frontier policy of Maharaja Ranjit Singh. 3

(iv) Mention three main causes of the First Anglo Sikh war ? 3

(v) What were the three effects in the history of Punjab caused by its physical features ? 3

(vi) Why did Guru Hargobind ji adopt the 'New policy' ? Give any three reasons. 3

(vii) Mention the three characteristics of the character and personality of Maharaja Ranjit Singh. 3

(viii) Shri Guru Nanak Dev ji was a revolutionary. Give three arguments in support of your answer. 3

(ix) Write the three main features of the military system of Dal Khalsa. 3

(x) 'What is meant by Gurmatta' ? Discuss about the three main works of Gurmatta. 3

Part–C 5×7=35

Five marks questions.

***Note :** Attempt any **seven** :*

3. (i) Write a note on 'Akal Takht Sahib'. 5

(ii) What do you know about 'First Holocaust' ? 5

(iii) Examine the misl policy of Maharaja Ranjit Singh. 5

(iv) What were the effects of the First Anglo Sikh war ? 5

(v) Give an account of the Muslim classes of Punjab in the beginning of the 16th Century. 5

(vi) Examine the organisation and development of Masand System. 5

(vii) Describe about the Provincial Administration of Maharaja Ranjit Singh. 5

(viii) What type of prevalent religious beliefs and rituals were condemned by Guru Nanak Devji ? 5

(ix) What difficulties were faced by Guru Gobind Singh ji when he attained the Gurgaddi ? 5

(x) Explain in brief about the Origin of Misls ? 5

Part–D 10+5=15

4. *Map :*

(a) On the given outline map of Punjab, show the five battle places of Maharaja Ranjit Singh. 10

(b) Explain each battle place in 20-25 words. 5

or

(a) On the given outline map of Punjab, show the five battle places of First Anglo Sikh war. 10

(b) Explain each battle place in 20-25 words. 5

(Only for blind Students in lieu of Question No. 4)

(a) Discuss about the Persian Sources in the history of Punjab. 10

(b) Write a note on Shah Sujjah. 5

or

(a) Give a brief account of Anglo Sikh relations between 1809-1839 A.D. 10

(b) What do you know about 'Sikhaan di Bhagat Mallah' ? 5

PUNJAB पंजाब ਪੰਜਾਬ